

Effecten jongerenontmoetingsplaats

JOP GEEN GARANTIE VOOR AFNAME OVERLAST

Veel gemeenten proberen jongerenoverlast tegen te gaan door het bieden van afleiding. Zo ook de gemeente Papendrecht. Deze opende in het voorjaar van 2009 een **jongerenontmoetingsplaats (JOP)** in de wijk Molenvliet, een wijk waar de overlast de laatste jaren sterk is toegenomen. Het Onderzoekcentrum Drechtsteden bracht **het effect** van de JOP op de overlast in de wijk in kaart. Wat blijkt? Het gewenste effect is uitgebleven.

In de wijk Molenvliet in Papendrecht moet een Jongerenontmoetingsplek overlast van hangjongeren voorkomen. De jongeren op de op de foto komen niet in het verhaal voor / foto: Liesbeth Dingemans.

**door Bart van der Aa en
Susan van Oostrom-van der Meijden**

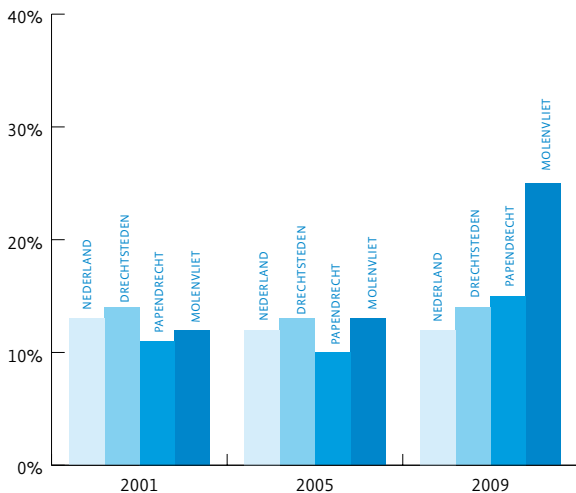
De auteurs zijn werkzaam als onderzoeker bij het Onderzoekcentrum Drechtsteden.

Jongeren die zich op pleintjes of in winkelcentra verzamelen, het lijkt een fenomeen van alle tijden. Lang niet al deze jongeren veroorzaken overlast voor andere burgers. Burgers worden mondiger en laten sneller hun mening horen als ze vinden dat jongeren zich storend gedragen. Soms lijkt het wel of jongeren geen gebruik mogen maken van de openbare ruimte. Het is dan ook belangrijk dat gemeenten bij meldingen van overlast goed kijken om welke vorm van overlast het gaat en

of dit niet valt onder de noemer van ‘normaal’ geaccepteerd gedrag in de openbare ruimte.

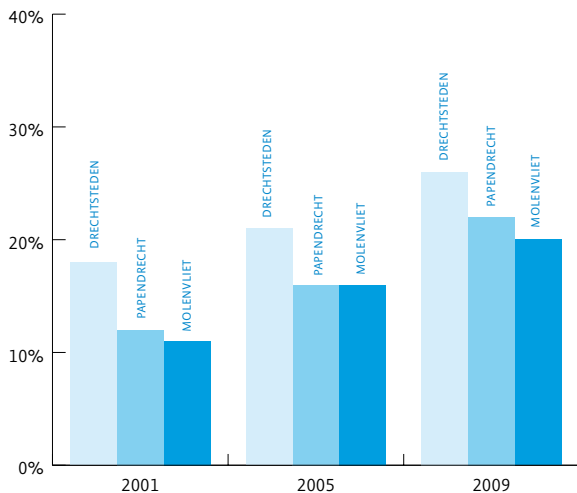
Tegelijkertijd moet het vraagstuk jongerenoverlast niet te licht worden opgepakt. Zo blijkt uit de laatste Veiligheidsmonitor van het CBS dat 12 procent van de Nederlanders vaak overlast ervaart in de eigen buurt door groepen jongeren. Daarmee komt het twee keer zo vaak voor dan overlast door dronken mensen op straat of van drugsgebruikers. Er is ook een duidelijk verband tussen jongerenoverlast en jeugdcriminaliteit. In gemeenten waar veel overlast van jongeren wordt gerapporteerd, ervaren de inwoners ook vaak veel jeugdcriminaliteit.

Figuur 1 > Aandeel dat vaak overlast heeft van groepen jongeren

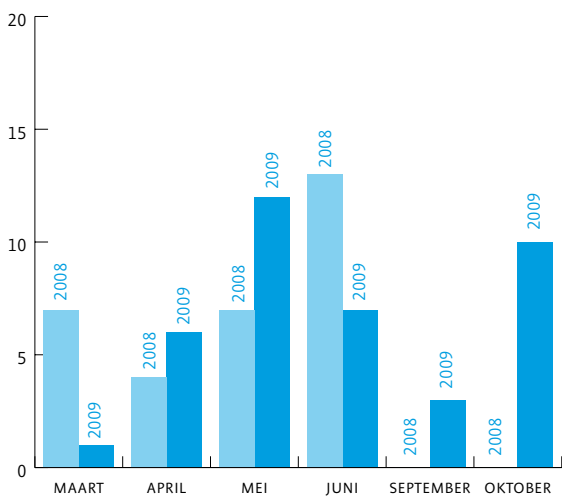
Bronnen: Angstige burgers, SCP (2005), Veiligheidsmonitor (2009) en Monitor Leefbaarheid en Veiligheid, OCD (2009).

Figuur 2 > Aandeel dat (zeer) tevreden is over de buurtvoorzieningen voor jongeren

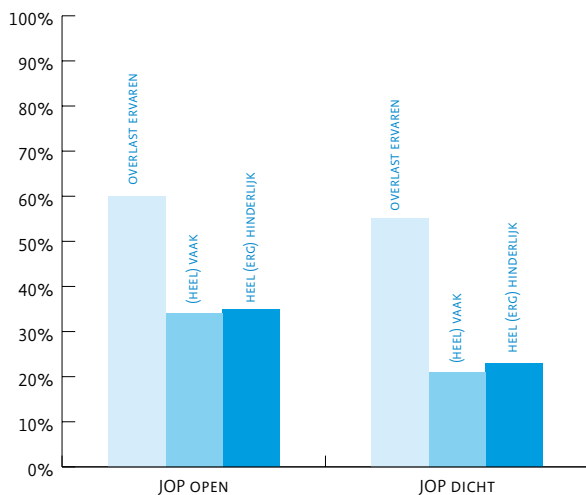
Bron: Monitor Leefbaarheid en Veiligheid, OCD (2009).

Figuur 3 > Aantal meldingen bij de politie van overlast door jongeren in Molenvliet

Bron: JOP op het Molenveld, OCD (2010)

Figuur 4 > Overlast door jongeren: aandeel bewoners dat overlast ervaart, frequentie en mate van hinderlijkheid in Molenvliet

Bron: JOP op het Molenveld, OCD (2010)

ONTWIKKELING

Er heerst vaak een beeld dat de overlast door jongeren door de jaren heen is toegenomen. Langlopende onderzoeken tonen echter aan dat de overlast zich al meer dan tien jaar op een redelijk constant niveau bevindt. Ook aan het begin van deze eeuw onderzocht zo'n 12 procent van de Nederlandse bevolking vaak overlast door groepen jongeren. De laatste

lichte trendbreuk lag halverwege de jaren negentig. Toen steeg het aandeel dat vaak overlast ervaart van 10 procent naar 12 procent.

Daar staat tegenover dat er door de tijd wel aanzienlijke verschillen binnen een gemeente of wijk kunnen optreden. Dit blijkt ook uit de metingen voor de Monitor Leefbaarheid & Veiligheid die

sinds 2001 om de vier jaar in de Drechtsteden zijn afgenomen. Waar de jongerenoverlast in de Drechtsteden sinds 2001 als geheel gelijk is gebleven, zien we vanaf 2005 een duidelijke toename in Papendrecht (een van de zes gemeenten in de Drechtsteden). Deze stijging is bijna volledig toe te schrijven aan de aanzienlijke toename in de wijk Molenvliet (figuur 1). Daar steeg het aandeel dat vaak overlast ervaart van ruim 10 procent in 2005 naar 25 procent in 2009. In sommige buurten van Molenvliet ondervindt zelfs bijna de helft van de bewoners overlast.

JOP ALS OPLOSSING

De gemeente Papendrecht, de politie, de jongerenwerker en het wijkplatform signaleerden zelf ook een toename van jongerenoverlast in de wijk Molenvliet. In het kader van het lokale speelruimtebeleid, plaatste de gemeente in maart 2009 een jongerenontmoetingsplaats: een overkapping op vier palen. Als locatie koos men in, samenspraak met jongeren, een klein parkje in het midden van de wijk. Daar kreeg de JOP een plaats aan de rand van het park, nabij een basisschool, wijkgebouw en uitgaansgelegenheid en zichtbaar vanaf de woningen aan de parkrand.

Het besluit om voor de jongeren een JOP te creëren is begrijpelijk in het licht dat veel jongeren op straat hangen vanwege een gebrek aan alternatieven, zoals de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling dat in zijn advies *Tussen flaneren en schofferen* beschrijft. Jongeren komen samen op straat, want thuis is er te weinig (bewegings)ruimte, sport-scholen zijn te duur en er is in de wijk een gebrek aan voorzieningen voor jongeren. Ook in Molenvliet lijken de voorzieningen ondermaats. Hoewel de wijkbewoners zich in de loop van de jaren steeds

positiever uitlaten over de buurtvoorzieningen voor jongeren, scoort Molenvliet nog steeds onder het gemiddelde van de Drechtsteden (figuur 2).

De JOP moest er dan ook vooral aan bijdragen dat jongeren meer afleiding konden vinden op één specifieke plek, zonder dat daar overigens activiteiten voor hen werden georganiseerd. De jongeren, die zich voorheen in de wijk op pleintjes en in steegjes ophielden, konden zich voortaan verzamelen in en rondom de JOP. De JOP had ook een verwijsfunctie: wijkagenten konden jongeren die op andere plaatsen in de wijk rondhingen, doorsturen naar de JOP. Dit alles met het doel dat de jongerenoverlast in de wijk zou afnemen.

De niet al te stevige constructie van de JOP vergemakkelijkt de vernieling

De gemeente koos voor een ontwerp van vier palen en een plat dak, met één afgesloten zijde. De jongeren hadden liever een JOP met drie gesloten zijden, zodat ze beter beschermd zouden zijn tegen weer en wind. De JOP is uiteindelijk bijna vier maanden in gebruik geweest, totdat deze eind juni 2009 door jongeren werd vernield. De niet al te stevige constructie van de JOP vergemakkelijkt de vernieling. In die vier maanden werd de JOP geregeld bezocht door jongeren.

EFFECTMETING

Alvorens er een besluit werd genomen om de JOP terug te plaatsen, vroeg de gemeente Papendrecht het Onderzoekcentrum Drechtsteden om het effect van de JOP op de jongerenoverlast te evalueren.

We onderzochten het effect op twee manieren: het aantal aangiften bij de politie en een vragenlijst in Molenvliet onder bewoners van buurten waar geregeld overlast werd gemeld (respons 68 procent). In beide aanpakken kozen we voor een vergelijking van de jongerenoverlast op het moment dat er wel een JOP was (voorjaar 2009) met toen er geen JOP was. De uitkomst van beide methoden wijst in dezelfde richting: alléén het plaatsen van de JOP leidt niet tot minder overlast in de wijk.

De overlast bleef bestaan uit het achterlaten van rommel, geluidsoverlast, over de stoep rijden en het gebruik van alcohol en softdrugs

Tijdens de openstelling van de JOP kwamen er ongeveer evenveel meldingen over jongerenoverlast in Molenvliet bij de politie binnen: gemiddeld 6,5 meldingen per maand (figuur 3). Een jaar eerder waren het er iets meer (7,8 meldingen), in het najaar van 2009 evenveel (6,5 meldingen). En eerder meer dan minder bewoners gaven aan vaker en hinder-

lijker overlast tijdens de openstelling van de JOP te ervaren dan toen er geen JOP was (figuur 4). Deze overlast bestond – en bleef vooral bestaan – uit het achterlaten van rommel, geluidsoverlast, over de stoep rijden en het gebruik van alcohol en (soft) drugs. De constatering dat de JOP geen bijdrage heeft geleverd aan een vermindering van de jongerenoverlast wordt ook breed gedeeld door de mensen uit het veld, zoals de woningstichting, de politie en de afdeling wijkgericht werken van de gemeente Papendrecht.

Waar de JOP voor de wijk Molenvliet als geheel geen effect sorteert, oordelen niet alle wijkbewoners hetzelfde over het nut van de JOP. Vooral bewoners van het plein waar de jongeren voorheen veelvuldig te vinden waren, tonen zich redelijk positief over de invloed van de JOP op de afname van de jongerenoverlast.

In de straten grenzend aan het parkje waarin de JOP stond, zijn daarentegen nauwelijks bewoners met een positief eindoordeel te vinden. Deze bewoners tonen zich logischerwijs ook het minst tevreden over de gekozen locatie, terwijl de bewoners van het plein waar de jongeren zich voorheen vaak ophielden juist het meest tevreden zijn over de gekozen locatie.

Terugkijkend zien we verschillende oorzaken voor het wegblijven van een positief JOP-effect. Zo zijn de jongeren zelf nauwelijks verantwoordelijk gemaakt voor de JOP, bijvoorbeeld bij het in elkaar zetten van de JOP en het opruimen van hun rommel. Er werd voor een ander ontwerp van de JOP gekozen dan de jongeren wensten. De JOP kwam nabij woningen en de basisschool, waar het gebruik van de JOP al snel tot overlast leidde. Tot slot speelt ook mee dat er in de wijk meerdere groepen jongeren

zijn. En niet alle groepen maakten gebruik van de JOP. Juist het feit dat een bepaalde groep er gebruik van maakte, was voor een andere groep al voldoende om er weg te blijven.

De ogenschijnlijk toegenomen aandacht voor de problematiek lijkt opmerkelijk, aangezien Nederlanders tegenwoordig niet meer of minder overlast ervaren dan tien jaar geleden

LEERPUNTEN

Jongerenoverlast staat hoog op de politieke agenda en veel gemeenten proberen de problemen die de hangjongeren veroorzaken aan te pakken. De ogenschijnlijk toegenomen aandacht voor de problematiek lijkt opmerkelijk, aangezien Nederlanders tegenwoordig niet meer of minder overlast ervaren dan tien jaar geleden. Maar het voorbeeld van de Papendrechtse wijk Molenvliet laat wel zien dat op een laag schaalniveau de ervaren overlast binnen een aantal jaren explosief kan toenemen. De effectmeting laat zien dat een JOP geen garantie is om de jongerenoverlast te laten afnemen. Andere gemeenten kunnen hier lering uit trekken. Essentieel is dat alle betrokkenen (gemeente, politie, jongeren, wijkplatform en bewoners) goed met elkaar in gesprek

gaan en blijven. Hierbij moet er aandacht zijn voor de plaats waar de JOP komt (het liefst niet te dicht bij woningen en scholen) en het ontwerp (het liefst huffer-proof). Ook kan het helpen om jongeren zelf meer verantwoordelijk te maken voor de JOP, zodat ze trots worden op hun eigen plek. Verder is het belangrijk om te weten welke jongerengroepen er in een wijk zijn en hoe ze samen gebruik kunnen maken van de JOP.

In Papendrecht hebben ze inmiddels geleerd van de opgedane ervaringen. Vanwege gedane toezeggingen aan het gemeentebestuur, plaatste de gemeente de JOP in maart 2010 terug. Er werd op voorhand overlegd met jongeren en het wijkplatform over de locatie en er werd een veel stevigere constructie gekozen. Aangezien de JOP als een bouwwerk wordt beschouwd waarvoor een bouwvergunning en aanpassing van het bestemmingsplan – een duur en tijdrovende traject – nodig is, bleef de locatie ongewijzigd.<<

ONDERZOEK

Dit artikel is gebaseerd op het onderzoek JOP op het Molenveld: *Een positieve invloed op jongerenoverlast in Molenvliet?* van Onderzoekcentrum Drechtsteden in Dordrecht, e-mail: ocd@drechtsteden.nl